

Paweł Robert Gwiaździński

Sprawozdanie z konferencji *Etyka (w) szkole. Filozofia (w) edukacji* (18—19 kwietnia 2016, Dąbrowa Górnicza)

W dniach 18—19 kwietnia 2016 roku w Zespole Szkół Ekonomicznych w Dąbrowie Górniczej odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa pod tytułem *Etyka (w) szkole. Filozofia (w) edukacji*. Organizatorami konferencji był Instytut Filozofii Uniwersytetu Śląskiego i wspomniana szkoła. Uczestnikom postawiono dwa zadania: przeprowadzenie analiz teoretycznych, filozoficznych podstaw edukacji oraz praktyki edukacji filozoficznej w polskich warunkach, a także zaranżowanie przestrzeni do spotkania przedstawicieli świata akademickiego z osobami uczącymi filozofii i etyki na różnych etapach edukacyjnych oraz w ramach różnych organizacji i projektów, co miało zaowocować wypracowaniem rozwiązań praktycznych problemów.

Konferencję otworzył dr hab. prof. UW Andrzej Wierciński swoim wykładem pt. *Hermeneutyka edukacji: pomiędzy filozofią a edukacją*, w którym wskazał wagę relacji dwustronnego zrozumienia ucznia i nauczyciela w edukacji, odwołując się do rozważań takich wybitnych myślicieli, jak Hans-Georg Gadamer czy Martin Heidegger. Następnie referat wygłosił dr hab. prof. UŚ Krzysztof Śleziński, który zwrócił uwagę na praktyczne problemy wynikające z wprowadzenia filozofii w edukacji, powołując się również na swoje bogate doświadczenie w tej kwestii. Dr hab. prof. PO Krzysztof Kowalik podjął refleksję nad problemem natury społecznej — mianowicie szeroko dyskutowanego kryzysu humanistyki w Polsce, będącego jedną z przyczyn tak słabego statusu filozofii w szkołach, oraz problemu antagonizowania przedmiotów religii i etyki. Następnie głos zabrała prof. dr hab. Bar-

bara Szotek, która — jako absolwentka Zespołu Szkół Ekonomicznych w Dąbrowie Górniczej — nadała szczególną perspektywę dyskusji. Należy przy tym wspomnieć, że ZSE jest placówką należącą do czołówki polskich szkół pod względem liczby realizowanych godzin z etyki. Barbara Szotek, odwołując się do postrzegania dziedziny, jaką jest filozofia polska w środowisku akademickim, dokonała analizy nastawienia środowiska do własnej twórczości narodowej i zaprezentowała jej edukacyjne konsekwencje. Dr Zbigniew Dymarski w swoim wystąpieniu, zamykającym pierwszą część obrad ogólnych, zwrócił uwagę na problem oderwania praktyki nauczania filozofii od jej korzeni — od uczucia zdziwienia, i nawoływał do „powrotu do rzeczy samych” w edukacji filozoficznej.

Druga część obrad ogólnych rozpoczęła się od wystąpienia dr. Pawła Walczaka, który przedstawił wyniki badań nad wpływem nauczania filozofii w szkołach w ramach programu P4C w Stanach Zjednoczonych na ogólny rozwój intelektualny dzieci. Inicjatywa P4C (Philosophy for Children) powstała dzięki zaangażowaniu Matthew Lipmana w edukację filozoficzną w USA i dała podstawę nowej metody dydaktycznej. Dr Łukasz Nysler opowiedział o podobnej, oddolnej inicjatywie realizowanej przez pracowników Uniwersytetu Wrocławskiego, zwanej WrocZofia, i jako jeden z jej inicjatorów przedstawił szeroki wachlarz działań edukacyjnych związanych z filozofią, inspirowanych tym samym uczestników do podjęcia nowych form filozofowania. Dr hab. Dariusz Kubok, dyrektor Instytutu Filozofii Uniwersytetu Śląskiego, zabrał głos w kwestii potrzeby uczenia w szkołach umiejętności krytycznego myślenia. W referacie Dariusz Kubok odwoływał się do własnych badań nad krytycyzmem w starożytnej Grecji, ze szczególnym wyakcentowaniem Ksenofanesa z Kolofonu. Następnie mgr Bogusław Maryniak opowiedział o swoich doświadczeniach dotyczących wykorzystywania filozofii dialogu jako teoretycznej i praktycznej podstawy lekcji etyki w szkołach. Obrady ogólne zamknęła mgr Anna Grodek, przedstawiając propozycję nowego podejścia w formie *pedagogiki zorientowanej na rzeczy*, jako możliwej podstawy systemu edukacji w Polsce.

Następnie uczestnicy obradowali w dwóch sekcjach. Jedna miała wymiar praktyczny. W jej ramach głos zabierali nauczyciele filozofii i etyki, dzieląc się swoimi refleksjami na temat podstawy programowej oraz ukazując wypracowane przez siebie metody nauczania. Druga sekcja podjęła między innymi zagadnienia *mindfulness* w praktyce nauczycielskiej, oceniania z perspektywy ograniczenia władz poznawczych człowieka i „gamyfikacji” edukacji oraz problematykę edukacyjną w filozofii Barbary Skargi.

Drugi dzień konferencji pod tytułem *Etyka (w) szkole. Filozofia (w) edukacji* rozpoczął się od części artystycznej w wykonaniu uczniów ZSE. W jej ramach Koło Teatralne przedstawiło *Matkę* Stanisława Ignacego Witkiewicza oraz zaprezentowano zrealizowany przez uczniów film *Zaginione miasto* opowiadający o losach przedwojennych Żydów w Dąbrowie Górniczej.

Obrady otworzył dr hab. prof. AJD Maciej Woźniczka, który odwołując się do swoich badań z zakresu filozofii edukacji, wskazał polityczne i legislacyjne przeszkody w nauczaniu filozofii w szkołach dzisiaj i zaniedbania w tej kwestii w trakcie przemiany ustrojowej w Polsce. Następnie dr Danuta Michałowska wskazała, jak ściśle związki łączą nauczanie filozofii i krytycznego myślenia ze stanem demokracji. Michałowska zauważyła, że brak edukacji filozoficznej może być postrzegany jako zagrożenie demokracji. Dr hab. Mariusz Wojewoda, zamykając teoretyczno-polityczną część obrad ogólnych, wrócił tematycznie do kwestii praktyki dydaktycznej. Podkreślił konieczność otwartości na potrzeby i zainteresowania uczniów w nauczaniu etyki oraz multimedialności przedstawianych treści. W kolejnym wystąpieniu dr hab. prof. UR Grzegorz Grzybek wskazał paralelizm między polityką edukacji seksualnej i nauczaniem filozofii. Obrady zamknęła swoim wystąpieniem dr Agnieszka Woszczyk — zastępca dyrektora Instytutu Filozofii UŚ oraz inicjatorka studiów z zakresu doradztwa filozoficznego. Wskazała podobieństwo metod couchingowych do retoryki sokratejskiej. Dr Woszczyk argumentowała, że obie metody stanowią doskonałe zaplecze dla nauczania etyki i filozofii w szkołach.

Następnie odbył się panel dyskusyjny, w którym uczestniczyli: mgr Zbigniew Kalandyk, dyrektor Liceum Ogólnokształcącego w Boguchwale, mgr Mariusz Stefaniak, zastępca dyrektora ZSE, dr Agnieszka Woszczyk, zastępca dyrektora Instytutu Filozofii Uniwersytetu Śląskiego, dr hab. Mariusz Wojewoda i dr Łukasz Nysler. Podczas dyskusji omówiono różne modele wprowadzania etyki i filozofii do siatki godzin w ramach obowiązujących ram prawnych i organizacyjnych. Bardzo cenne było zwrócenie uwagi uczestników na prawne i praktyczne rozwiązania problemu filozofii w szkołach oraz na dialog między praktykami i akademikami.

Ten klimat dialogu między teorią i praktyką obecny był również w obradach sekcyjnych. Z jednej strony poruszono kwestie takie, jak różnica między filozofowaniem, jako rodzajem wspólnotowej refleksji, która zostaje zapomniana na rzecz filozofoznawstwa, czy problemu przemocy symbolicznej w szkole w tekstach Bordieu i Gombrowicza, z drugiej strony referaty o charakterze czysto praktycznym, propozy-

cje zastosowania teorii pedagogicznych Jeremiego Brunera w edukacji filozoficznej czy analizę celów edukacji filozoficznej i metod ich wdrażania na przykładzie Lego Logos.

W podsumowaniu konferencji Paweł Gwiaździński i Grzegorz Wiończyk, przedstawiciele organizatorów, zwrócili uwagę na wartość oddolnych działań na rzecz edukacji filozoficznej oraz podkreślili, jak istotne znaczenie ma solidarność i ściślejsza współpraca środowiska filozofów w Polsce.